

4. Kuzminsky, A., Omelyanenko, V. (2007). Pedagogika. [Pedagogy]. Textbook. K.: Znannia. 477 s. [In Ukrainian]

5. Piven, N. (2002). Mishdustsiplinari zn'azku dilovoi ukrains'koi movu z fundamental'numu dustsiplinam u pidgotovtsi bakalavriv tecnihnogo profely. [Interdisciplinary connections of the business Ukrainian language with fundamental disciplines in the training of technical bachelors]. Pedagogy and psychology of professional education 4. S. 22–127. [In Ukrainian]

6. Prokhorenko, T. (2017). Profesiyna mobil'nist yak factor profesiynoi uspishnosti. [Professional mobility as a factor of professional success]. Bulletin of the National University "Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise". 4 (35). S. 167–174. [In Ukrainian]

7. Sushentseva, L., Sushentsev, O. (2016). Vpluv profesiynoi mobil'nosti na konkurentozdatnost' fahivtsia na sychasnomu runky pratsi. [The impact of professional mobility on the competitiveness of a specialist in the modern labor market]. A young scientist. Pedagogical Sciences. 4 (31). 568-572. [In Ukrainian].

8. Furman, A. (2013). Paradugma yak predmet metodologichnoi refleksii. [Paradigm as a subject of methodological reflection]. Psychology and Society. 3. S. 72–86. [In Ukrainian].

9. Avalos, B. (2011). Teacher professional development in Teaching and Teacher Education over ten years. Teaching and Teacher Education. Vol. 27. S. 10-20. [in English]

10. Kennedy, M. (2016). How Does Professional Development Improve Teaching? The Review of Educational Research. URL: <https://doc.org/10.3102/0034654315626800> [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КАРПОВА Вікторія Костянтинівна – доктор філософії (PhD), викладач кафедри образотворчого

мистецтва Криворізького державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього викладача образотворчого мистецтва, використання комп'ютерної графіки.

СТЕФАНІЮК Михайло Васильйович – викладач кафедри образотворчого мистецтва Криворізького державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: розвиток і вдосконалення освіти в Україні.

ЧЕБОТАР Олег Анатолійович – кандидат медичних наук, асистент кафедри стоматології факультету післядипломної освіти Дніпропетровського державного медичного університету.

Наукові інтереси: медична педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KARPOVA Viktoriia Kostyantunivna – Doctor of Philosophy (PhD), Teacher of the department of fine arts Kryvyi Rih State Pedagogical University.

Scientific interests: professional training of the future teacher of fine arts, use of computer graphics.

STEFANIUK Mykhailo Vasylyovych – Teacher of the department of fine arts Kryvyi Rih State Pedagogical University.

Scientific interests: development and improvement of education in Ukraine.

CHEBOTAR Oleh Anatoliyovych – Candidate of medical sciences, Assistant at the Department of Stomatology, Faculty of Postgraduate Education, Dnipropetrovsk State Medical University.

Scientific interests: medical pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 24.07.2023 р.

УДК 37.091.212.7:[37.015.311+159.923.5]

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-209-191-198

КИРИЧЕНКО Валентина Іванівна –

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувачка лабораторії фізичного розвитку та
здорового способу життя

Інституту проблем виховання Національної академії
педагогічних наук України

ORCID: <https://orcid.org/0003-1248-1588>,

e-mail: v.kyrychenko59@gmail.com

ЄЖОВА Ольга Олександрівна –

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку
та здорового способу життя

Інституту проблем виховання Національної академії
педагогічних наук України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8916-4575>,

e-mail: yezhevova@gmail.com

НЕЧЕРДА Валерія Борисівна –

кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку
та здорового способу життя

Інституту проблем виховання

Національної академії педагогічних наук України
ORCID: <https://orcid.org/0003-2571-5785>,
e-mail: necherda@gmail.com
ВОРОНІНА Галина Леонідівна –
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри виховання й розвитку особистості
Харківської академії неперервної освіти
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7862-2019>
e-mail: v_gala@ukr.net

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

У статті розглянуто організаційно-педагогічні умови формування життєвої успішності учнів старших класів. Авторками уточнено поняття «організаційно-педагогічні умови» як сукупність взаємопов'язаних обставин, які забезпечуються на управлінському рівні для досягнення запланованої мети й стосуються управління педагогами і їх професійною діяльністю та учнями і їх діяльністю, а також поняття «життєва успішність» як комплексне динамічне явище, що постійно розвивається і ускладнюється, оскільки є сукупністю набутих умінь і актуального досвіду особистості, та цілісне утворення, складна системна властивість особистості, що характеризує її здатність зберігати й оптимально відтворювати, розвивати себе, своє життя, продуктивно діяти в різних життєвих ситуаціях, переживати стан задоволення від результатів власної діяльності, виконувати різноманітні гендерні ролі, які ґрунтуються на життєтворчих знаннях, уміннях і навичках, просоціальній діяльності.

Окреслено перелік з 12-ти організаційно-педагогічних умов, можливих для забезпечення ефективності процесу формування життєвої успішності учнів старших класів. Розроблено анкету для експертного опитування та представлено її у Google-формі. На основі експертної оцінки визначено ієрархію організаційно-педагогічних умов формування життєвої успішності учнів старших класів методами описової статистики та кластерного аналізу за допомогою пакету для статистичного аналізу STATISTICA 6.0

За результатами кластерного аналізу усі запропоновані організаційно-педагогічні умови формування життєвої успішності учнів старших класів об'єднано у три групи: «засадничі орієнтири», «система взаємодії» та «методи й інструменти». Визначено рейтингове місце кожної умови за результатами опитування таких груп експертів: усі експерти; експерти-педагоги та експерти-науковці; експерти, що проживають у різних типах населених місць.

Необхідними організаційно-педагогічними умовами формування життєвої успішності учнів старших класів визнано: забезпечення здоров'ясприятливого освітнього середовища; розвиток системи загальнолюдських цінностей учнів; розроблення варіативних моделей і механізмів формування життєвої успішності учнів; забезпечення конструктивної взаємодії в учнівському колективі та організація методичної підтримки суб'єктів виховного процесу.

Ключові слова: *життєва успішність, учні старших класів, організаційно-педагогічні умови, експерти, експертне опитування, кластерний аналіз.*

KYRYCHENKO Valentyna Ivanivna –
Ph.D. in Pedagogical Sciences, Senior Researcher,
Head of the Laboratory of
Physical Development and Healthy Lifestyle,
Institute of Problems on Education of
the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0003-1248-1588>,
e-mail: v.kyrychenko59@gmail.com
YEZHOVA Olha Oleksandrivna –
Doctor of Sciences in Education, Professor,
Chief researcher of the Laboratory of Physical
Development and Healthy Lifestyle,
Institute of Problems on Education of
the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
ORCID: : <https://orcid.org/0000-0002-8916-4575>,
e-mail: yezhovoy@gmail.com
NECHERDA Valeriia Borysivna –
Ph.D. in Pedagogical Sciences, Senior Researcher,
Senior Researcher of the Laboratory of
Physical Development and Healthy Lifestyle,
Institute of Problems on Education of
the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0003-2571-5785>,
e-mail: necherda@gmail.com

VORONINA Halyna Leonidivna –
Ph.D. in Pedagogical Sciences,
the assistant professor of the department
education and personal development,
Kharkov Academy of Postgraduate Education
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7862-2019>
e-mail: v_gala@ukr.net

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF LIFE SUCCESSFULNESS OF PUPILS OF SENIOR CLASSES

The article examines the organizational and pedagogical conditions for the formation of successfulness in life of senior classes pupils. The authors clarified the concept of "organizational and pedagogical conditions" as a set of interrelated circumstances that are provided at the management level to achieve the planned goal and relate to the management of teachers and their professional activities and pupils and their activities, as well as the concept of "life successfulness" as a complex dynamic phenomenon, which is constantly developing and becoming more complicated, since it is a collection of acquired skills and actual experience of the individual, and a holistic formation, a complex systemic property of the individual, which characterizes his ability to preserve and optimally reproduce, develop himself, his life, act productively in various life situations, experience the state satisfaction with the results of one's own activities, performing various gender roles based on life-creating knowledge, abilities and skills, prosocial activities.

A list of 12 organizational and pedagogical conditions is outlined, which are possible to ensure the effectiveness of the process of forming the life successfulness of senior classes pupils. A questionnaire for an expert survey was developed and presented in a Google form. On the basis of an expert assessment, a hierarchy of organizational and pedagogical conditions for the formation of the life successfulness of senior classes pupils was determined using the methods of descriptive statistics and cluster analysis using the statistical analysis package STATISTICA 6.0.

According to the results of the cluster analysis, all proposed organizational and pedagogical conditions for the formation of life successfulness of senior classes pupils are combined into three groups: "basic guidelines", "interaction system" and "methods and tools". The ranking place of each condition was determined based on the results of the survey of the following groups of experts: all experts; experts-pedagogues and experts-scientists; experts living in different types of settlements.

Necessary organizational-pedagogical conditions for the formation of life success of senior classes pupils are recognized as: provision of a healthy educational environment; development of the system of universal human values of pupils; development of variable models and mechanisms for forming pupils' life successfulness; ensuring constructive interaction in the pupil's collective and organizing methodical support for the subjects of the educational process.

***Key words:** life successfulness, senior classes pupils, organizational and pedagogical conditions, experts, expert survey, cluster analysis.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Військова агресія Росії проти українського народу стала каталізатором вагомих трансформацій у різних сферах життя, гуманітарній зокрема, та посилила потребу в осмисленні учнями старших класів цінності власної життєвої успішності. У просторі психолого-педагогічного дискурсу фіксуємо, що увага сучасних дослідників спрямовується на усвідомлення витоків життєвої успішності, продуктивності індивідуальної і групової діяльності, окреслення механізмів формування успішності, різних аспектів успішної самореалізації учнів різних вікових категорій.

Зазначимо, що в умовах воєнного стану і повоєнного відновлення наше суспільство особливо гостро потребує молодих громадян з активною життєвою позицією, відповідальних, відкритих до змін, здатних конструктивно адаптуватися до соціальних реалій, підвищувати рівень життєвої і соціальної компетентності, знаходити оптимальні шляхи вирішення кризових ситуацій, ефективно досягати поставлених цілей. Саме тому одним із актуальних завдань сучасного закладу загальної середньої освіти вбачається формування життєвої успішності учня старших класів. Переконані, що ефективності вирішення цього завдання у закладі освіти сприятиме забезпечення необхідних і достатніх організаційно-педагогічних умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз контенту сучасних вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, присвячених феномену успішності та конструкту «організаційно-педагогічні умови», дозволив отримати наступні результати. Поняття «успішність», незважаючи на схожість із поняттям «успіх», не тотожне йому та більш складне для аналізу й розуміння, оскільки пов'язується з проблемами мотивації досягнення, розвитку самоідентичності, особистісного зростання, ефективної адаптації до умов середовища. Деякі дослідники розглядають успішність як особистісну якість [11], інші визначають її як системне явище, яке супроводжується життєвим досвідом [9, с. 255]. Згідно з науковими поглядами польської вченої Hildebrandt-Wuruch, доцільно вирізняти дві сторони успішності: суб'єктивну (мотивація досягнення успіху, самоповага і впевненість у власних силах) та об'єктивну (схвальна оцінка оточення, прагнення конструктивних взаємин) [10, с. 135].

Ми у своєму дослідженні розглядаємо *життєву успішність* як комплексне динамічне явище, що постійно розвивається і ускладнюється, оскільки є сукупністю набутих умінь і актуального досвіду особистості. Це цілісне утворення, складна системна властивість особистості, що характеризує її здатність зберігати та оптимально відтворювати,

розвивати себе, своє життя, продуктивно діяти в різних життєвих ситуаціях, переживати стан задоволення від результатів власної діяльності, виконувати різноманітні гендерні ролі, які ґрунтуються на життєтворчих знаннях, уміннях і навичках, просоціальній діяльності.

Також на даний час немає одностайності вчених [3; 7; 12] в інтерпретації поняття «організаційно-педагогічні умови»: обставини освітнього процесу, які забезпечують досягнення заздалегідь спланованих цілей; фактор ефективності освітнього середовища; сукупність взаємопов'язаних чинників, що забезпечують цілеспрямоване управління освітнім процесом, зокрема, інформаційне і кадрове забезпечення та фінансові й матеріально-технічні ресурси. Однак, всі дослідники доходять спільного висновку, що конструкту «умови» властива така особливість, як обов'язковість. Відтак, ефективне формування життєвої успішності учнів без певних умов є неможливим.

Разом з тим рефлексія сучасних психолого-педагогічних джерел свідчить про недостатню кількість розвідок, присвячених формуванню життєвої успішності учнів, зокрема, комплексних досліджень щодо організаційно-педагогічних умов формування життєвої успішності в закладах загальної середньої освіти.

Відтак, **метою статті** є визначення ієрархії та обґрунтування необхідних організаційно-педагогічних умов формування життєвої успішності учнів старших класів для подальшого їх впровадження в освітньому процесі експериментальних закладів освіти.

Методи дослідження. З метою визначення ієрархії організаційно-педагогічних умов формування життєвої успішності учнів старших класів методом контент-аналізу науково-педагогічної літератури й звітів експериментальних закладів освіти з наступним мозковим штурмом окреслено перелік з 12 організаційно-педагогічних умов, можливих для забезпечення ефективності цього процесу. За результатами аналізу розроблено анкету для експертного опитування та представлено її у Google-формі. До анкетування було запропоновано долучитись експертам з числа педагогів закладів загальної середньої освіти, методистів та науковців Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (ІПВ НАПНУ) і Комунального вищого закладу освіти «Харківська академія неперервної освіти» (КВНЗ «ХАНО»). В опитуванні взяло участь 157 експертів, однак для опрацювання залишено лише 154 анкети, оскільки 3 анкети було вилучено у зв'язку із некоректністю заповнення Google-форми.

Експерти були об'єднані у декілька груп за двома критеріями: місце роботи та місце розташування закладу/установи. Кількісні характеристики груп наведено у таблиці 1.

Ієрархія організаційно-педагогічних умов формування життєвої успішності учнів старших класів визначалася методами описової статистики та кластерного аналізу за допомогою пакету для статистичного аналізу STATISTICA 6.0.

Розраховувалися середнє арифметичне, похибка середнього арифметичного, коефіцієнт варіації, відсотки вибору. Вірогідність різниці відповідей аналізувалася на основі розрахунків статистичних критеріїв Пірсона (χ^2) і Спірмена.

Таблиця 1

Склад експериментальних груп експертів з визначення ієрархії організаційно-педагогічних умов формування життєвої успішності учнів старших класів

Критерій	Назва групи	Кількість осіб
За місцем роботи	заклади загальної середньої освіти	133
	Інститут проблем виховання НАПНУ, КВНЗ «ХАНО»	21
За місцем розташування (чи знаходження закладу/установи)	велике місто	56
	середнє/мале місто	76
	селище міського типу/село	22

Виклад основного матеріалу дослідження.

Для досягнення означеної мети ми розглянули підходи до тлумачення поняття «умови» і «педагогічні умови». У філософії умова визнається категорією, яка відображає універсальні ставлення речі до тих чинників, завдяки яким вона виникає та існує. Дякуючи наявності відповідних умов, властивості речей переходять з можливості в дійсність. По суті, умова – це необхідна обставина, яка уможливує здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє певним процесам [8].

Якщо процес розглядати як фактор, то умови – це достатні та необхідні обставини або вимоги для реалізації потенційних можливостей, що закладені у тому чи іншому процесі (факторі). Відповідно до загальних уявлень у педагогіці наріжним фактором виступає освітній процес, сутність якого полягає у різноплановій взаємодії вчителів і учнів з метою вирішення суспільно необхідних та особистісно значущих завдань навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти.

За С. Гончаренком, педагогічний (освітній) процес має такі компоненти: мета, завдання, зміст, методи, засоби і форми взаємодії педагогів і вихованців, результат. Тому «педагогічні умови можна розглядати як сукупність організаційних форм, методів, засобів навчання та інших складових педагогічного процесу» [6, с. 259]. Звідси, «педагогічні умови можуть стосуватись одного, декількох або усіх згаданих компонентів і являють собою необхідні обставини, які сприяють та уможливають досягнення очікуваного результату педагогічної взаємодії» [2, с. 138].

Нам імпонують погляди науковця В. Манька, який розглядає педагогічні умови як «взаємопов'язану сукупність внутрішніх параметрів і зовнішніх характеристик функціонування, яка забезпечує високу результативність навчального процесу і відповідає психолого-педагогічним критеріям оптимальності» [4].

Беручи до уваги результати психолого-педагогічних досліджень, розглядаємо педагогічні умови як динамічний регулятор інформаційних, особистісних, психологічних і педагогічних чинників навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти; обставини, від яких залежить ефективність організації та здійснення цілісного освітнього процесу.

Завдання нашого дослідження полягають у сприянні формуванню життєвої успішності учнів старших класів у закладах загальної середньої освіти. Для досягнення зазначеної мети необхідно забезпечити конкретні умови. Вважаємо, що необхідні умови мають належати до організаційно-педагогічних. «Організаційні умови можна визначити як стійкі управлінські, матеріально-технічні, кадрові вимоги до організації освітнього процесу та функціонування освітнього середовища» [6, с. 259]. Натомість організаційно-педагогічні умови, на думку дослідниці О. Пономаренко, «виступають обставинами, які можна добирати відповідно до особливостей досліджуваного феномену, а за допомогою їх сукупності можна впливати на перебіг процесу ... і сприяти його дієвості й успішності» [5, с. 199].

У нашому дослідженні під організаційно-педагогічними умовами розуміємо «сукупність взаємопов'язаних обставин, які забезпечуються на управлінському рівні для досягнення запланованої мети й стосуються управління педагогами та їх професійною діяльністю, а також учнями та їх діяльністю» [1].

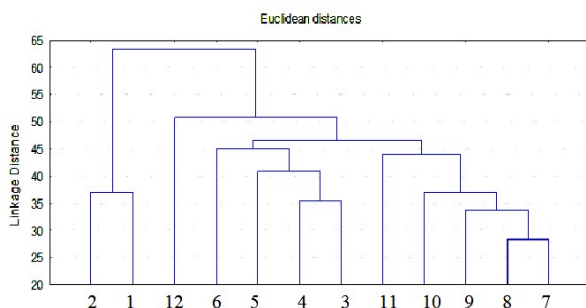

Рис. 1. Кластерний аналіз організаційно-педагогічних умов формування життєвої успішності учнів старших класів, де:

1 – розвиток системи загальнолюдських цінностей учнів; 2 – забезпечення здоров'я сприятливого освітнього середовища; 3 – педагогічний супровід навчання учнів конструктивній взаємодії із масмедіа; 4 – розбудова системи дистанційних виховних впливів (онлайн освіти) у контексті формування життєвої успішності учнів; 5 – використання потенційних ресурсів мережевої взаємодії закладів освіти для обміну продуктивним досвідом формування життєвої успішності здобувачів освіти; 6 – забезпечення конструктивної взаємодії в учнівському колективі для формування життєвої успішності; 7 – розроблення варіативних моделей і механізмів формування життєвої успішності учнів; 8 – оновлення інструментально-технологічного забезпечення розвитку особистісних умінь і навичок учнів; 9 – організація методичної підтримки суб'єктів виховного процесу щодо формування життєвої успішності учнів; 10 – пошук стейкхолдерів і розбудова партнерства у підготовці педагогів до формування життєвої успішності учнів; 11 – актуалізація змісту виховного процесу учнів старших класів; 12 – врахування гендерних аспектів формування життєвої успішності учнів

Таблиця 2
Групи організаційно-педагогічних умов формування життєвої успішності учнів старших класів

Група кластерного аналізу	Умова
Засадничі орієнтири	розвиток системи загальнолюдських цінностей учнів
	забезпечення здоров'я сприятливого освітнього середовища
Система взаємодії	педагогічний супровід навчання учнів конструктивній взаємодії із масмедіа
	розбудова системи дистанційних виховних впливів (онлайн освіти) у контексті формування життєвої успішності учнів
	використання потенційних ресурсів мережевої взаємодії закладів освіти для обміну продуктивним досвідом формування життєвої успішності здобувачів освіти
	забезпечення конструктивної взаємодії в учнівському колективі для формування життєвої успішності
Методи та інструменти	розроблення варіативних моделей і механізмів формування життєвої успішності учнів
	оновлення інструментально-технологічного забезпечення розвитку особистісних умінь і навичок учнів
	організація методичної підтримки суб'єктів виховного процесу щодо формування життєвої успішності учнів
	пошук стейкхолдерів і розбудова партнерства у підготовці педагогів до формування життєвої успішності учнів
	актуалізація змісту виховного процесу учнів старших класів

Вивчення результатів кластерного аналізу 12-ти обраних нами організаційно-педагогічних умов формування життєвої успішності учнів старших класів засвідчує, що згідно відповідей респондентів, усі запропоновані організаційно-педагогічні умови формування життєвої успішності учнів старших класів можна об'єднати у три групи. Склад цих груп представлено у таблиці 2 і на рисунку 1. До першої групи (умовно названу «засадничі орієнтири») потрапили ті умови, яким усіма респондентами було надано перший та другий рейтингові коефіцієнти, тобто беззаперечні лідери. Кістяк другої групи («система взаємодії») склали умови, які центруються на різних аспектах взаємодії учасників освітнього процесу. Третя група («методи та інструменти») вмістила умови інструментально-технологічного плану. При цьому слід зауважити, що умова «врахування гендерних аспектів формування життєвої успішності учнів» залишилася окремою (тобто не увійшла до жодної групи). Причини такого результату кластерного

аналізу цієї умови потребують додаткового вивчення і застосування інших математичних методів дослідження.

Особливу увагу експерти надають умовам першої групи: розвиток системи загальнолюдських цінностей учнів та забезпечення здоров'ясприятливого (безпечного) освітнього середовища (табл. 2, рис. 1). Найбільшу вагу в інших зазначених групах, на думку експертів, мають умови «розроблення варіативних моделей і механізмів формування життєвої успішності учнів» та «забезпечення конструктивної взаємодії в учнівському колективі».

Відповідно до ієрархії організаційно-педагогічних умов формування життєвої успішності учнів старших класів, що встановлювалася за середніми значеннями

сумарного рейтингу, пріоритетний вибір експертів з числа методистів і педагогів отримали «забезпечення здоров'ясприятливого і безпечного освітнього середовища» (1-е місце) та «розвиток системи загальнолюдських цінностей учнів» (2-ге місце). Натомість група респондентів з числа науковців ПІВ НАПНУ та КВНЗ «ХАНУ» розташувала умову про середовище на 3-му місці (табл. 3); на другому, аналогічно педагогам, розміщено «розвиток системи загальнолюдських цінностей учнів», а на першому – «розроблення варіативних моделей і механізмів формування життєвої успішності учнів». Для вчителів, які мешкають у сільській місцевості важливою є умова «забезпечення конструктивної взаємодії в учнівському колективі», що в їхньому рейтингу посідає третє місце.

Таблиця 3

Ієрархія організаційно-педагогічних умов формування життєвої успішності учнів старших класів за результатами опитування експертів (n=154)

Умова	Загальне місце	Педагоги	науковці	Велике місто	Мале місто	СМТ/ село
	n=154	n=133	n=21	n=56	n=76	n=22
забезпечення здоров'ясприятливого освітнього середовища	1	1	3*	1	1	1
розвиток системи загальнолюдських цінностей учнів	2	2	2	2	2	2
розроблення варіативних моделей і механізмів формування життєвої успішності учнів	3	3	1	3	3	5
організація методичної підтримки суб'єктів виховного процесу	4	4	9*	5	4	7**
оновлення інструментально-технологічного забезпечення розвитку особистісних умінь і навичок учнів	5	6	4	7	5	10
актуалізація змісту виховного процесу	6	7	7	4	7	8
забезпечення конструктивної взаємодії в учнівському колективі	7	5	11	6	6	3**
пошук стейкхолдерів і розбудова партнерства у підготовці педагогів до формування життєвої успішності учнів	8	8	8	8	8	6
педагогічний супровід навчання учнів конструктивній взаємодії із масмедіа	9	9	5	9	9	9
розбудова системи дистанційної освіти (онлайн освіти) у контексті формування життєвої успішності учнів	10	10	6	10	11	4**
розроблення мережевої взаємодії закладів освіти для обміну досвідом	11	11	10	11	10	11
врахування гендерних аспектів формування життєвої успішності учнів	12	12	12	12	12	12

Примітки: * – статистично значуща різниця між групою експертів-вчителів і експертів-науковців.

** – статистично значуща різниця між групами експертів, що мешкають у різних типах населених пунктів.

Резюмуючи результати експертної оцінки, визнаємо, що необхідними організаційно-педагогічними умовами формування життєвої успішності учнів старших класів є: забезпечення здоров'ясприятливого освітнього середовища; розвиток системи загальнолюдських цінностей учнів; розроблення варіативних моделей і механізмів формування життєвої успішності учнів; забезпечення конструктивної взаємодії в учнівському колективі та організація методичної підтримки суб'єктів виховного процесу.

Висновки та перспективи подальших досліджень напрямку. Таким чином, в рамках зазначеного дослідження визначено три групи організаційно-педагогічних умов формування

життєвої успішності учнів старших класів: «засадничі орієнтири», «система взаємодії», «методи та інструменти». На основі експертної оцінки встановлено їх ієрархію та обґрунтовані пріоритетні організаційно-педагогічні умови для закладів загальної середньої освіти. За результатами аналізу до них віднесено: забезпечення здоров'ясприятливого освітнього середовища; розвиток системи загальнолюдських цінностей учнів; розроблення варіативних моделей і механізмів формування життєвої успішності учнів; забезпечення конструктивної взаємодії в учнівському колективі та організація методичної підтримки суб'єктів виховного процесу.

Забезпечення і розвиток розглянутих нами організаційно-педагогічних умов формування життєвої успішності учнів, на нашу думку, є доцільним і, більш того, необхідним фактором підвищення ефективності виховання успішної особистості, спроможної конструктивно відповідати на виклики часу, забезпечувати продуктивність власного життєздійснення, брати участь у значущих для себе проєктах та обирати власні стратегії життєдіяльності.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку пов'язані із моделюванням процесу формування життєвої успішності учнів старших класів в умовах повоєнної реальності з урахуванням визначених нами організаційно-педагогічних умов.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Єжова О. О. Сутність організаційно-педагогічних умов педагогічного процесу. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. 2014. № 3. С. 39–43.
2. Кириченко В. І., Єжова О. О., Нечерда В. Б., Тарасова Т. В., Дем'ячук О. Л. Формування просоціальної поведінки учнів в умовах превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу : монографія. Тернопіль: Терно-Граф, 2016. 244 с.
3. Кришинець-Андялошій К. О. Організаційно-педагогічні умови формування розвиваючого середовища закладу загальної середньої освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2021. Вип. 1 (48). С. 199–203.
4. Манько В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. *Соціалізація особистості: зб. наук. пр. Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова*. Київ: Логос. Вип. 2. С. 153–161.
5. Пономаренко О. В. Поняття «організаційно-педагогічні умови» в контексті дослідження професійної освіти майбутніх магістрів психології. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 70. Т. 3. С. 197–200.
6. Ткачук Г. В. Організаційно-педагогічні умови та етапи впровадження змішаного навчання у закладах вищої освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 168. С. 259–262.
7. Шевченко В. М. Організаційно-педагогічні умови формування аналітично-інформаційної компетентності майбутніх фахівців з обліку і оподаткування у процесі професійної підготовки. *Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. Серія Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2018. Вип. 64. С. 208–213.
8. Щербя С. П., Щедрін В. К., Заглада О. А. Філософія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: МАУП, 2004. 216 с.
9. Dries N., Pepermans R., Carlier O. Career success: Constructing a multidimensional model. *Journal of Vocational Behavior*. 2008. Vol. 73 (2). P. 254–267.
10. Hildebrandt-Wypych D. The social construction of life success among German youth. *Contemporary Learning Society. A quarterly of social and educational ideas*. 2011. P. 129–142.
11. Osman A., Ydhag C. C., Månsson N. Recipe for educational success: a study of successful school performance of students from low social cultural background. *International Studies in Sociology of Education*. 2021. № 30. P. 422–439.
12. Shalbayeva D. Kh., Zhetpisbayeva B. A.; Akbayeva G. N., Assanova D. N. Organizational and Pedagogical Conditions for the Educational Process Implementation within the Inclusive Education in the

Republic of Kazakhstan. *European Journal of Contemporary Education*. 2021. V. 10. № 3. P. 711–725.

REFERENCES

1. Yezhova, O. O. (2014). Sutnist orhanizatsiino-pedahohichnykh umov pedahohichnoho protsesu [The essence of organizational and pedagogical conditions of the pedagogical process]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnogo universytetu imeni Mykoly Hoholia. Seriiia «Psykhologo-pedahohichni nauky»*. 3. S. 39–43. [in Ukrainian]
2. Kyrychenko, V. I., Yezhova, O. O., Necherda, V. B., Tarasova, T. V., & Demianchuk, O. L. (2016). Formuvannia prosotsialnoi povedinky uchniv v umovakh preventyvnoho vykhovnoho seredovyscha zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu: monohrafiia [Formation of prosocial behavior of students in the conditions of a preventive educational environment of a comprehensive educational institution: monograph]. Ternopil: Terno-Hraf. [in Ukrainian]
3. Kryshinets-Andialoshii, K. O. (2021). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy formuvannia rozvyvaiuchoho seredovyscha zakladu zahalnoi serednoi osvity [Organizational and pedagogical conditions for the formation of a developing environment of a general secondary education institution]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia: «Pedahohika. Sotsialna robotas»*. 1 (48). S. 199–203. [in Ukrainian]
4. Manko, V. M. (2000). Dydaktychni umovy formuvannia u studentiv profesiino-piznavalnoho interesu do spetsialnykh dystsyplin [Didactic conditions for the formation of students' professional and cognitive interest in special disciplines]. *Sotsializatsiia osobystosti: zb. nauk. pr. Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. M. P. Drahomanova*. Kyiv: Lohos. 2. S. 153–161. [in Ukrainian]
5. Ponomarenko, O. V. (2020). Poniattia «orhanizatsiino-pedahohichni umovy» v konteksti doslidzhennia profesiinoi osvity maibutnykh mahistriv psykhohohii [The concept of "organizational and pedagogical conditions" in the context of the study of professional education of future masters in psychology]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. 70. 3. S. 197–200. [in Ukrainian]
6. Tkachuk, H. V. (2018). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy ta etapy vprovadzhennia zmishanoho navchannia u zakladakh vyshchoi osvity [Organizational and pedagogical conditions and stages of implementation of blended learning in institutions of higher education]. *Naukovi zapysky. Seriiia: Pedahohichni nauky*. 168. 259–262. [in Ukrainian]
7. Shevchenko, V. M. (2018). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy formuvannia analitychno-informatsiinoi kompetentnosti maibutnykh fakhivtsiv z obliku i opodatkuvannia u protsesi profesiinoi pidhotovky [Organizational and pedagogical conditions for the formation of analytical and informational competence of future specialists in accounting and taxation in the process of professional training]. *Naukovyi chasopys NPU im. M. Drahomanova. Seriiia Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*. 64. S. 208–213. [in Ukrainian]
8. Shcherba, S. P., Shchedrin, V. K., & Zhlada, O. A. (2004). Filosofiia: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv [Philosophy: a study guide for students of higher educational institutions]. Kyiv: MAUP. [in Ukrainian]
9. Dries, N., Pepermans, R., & Carlier, O. (2008). Career success: Constructing a multidimensional model. *Journal of Vocational Behavior*. 73 (2). S. 254–267. [in English]
10. Hildebrandt-Wypych, D. (2011). The social construction of life success among German youth. *Contemporary Learning Society. A quarterly of social and educational ideas*. S. 129–142. [in English]

11. Osman, A., Ydhag, C. C., & Månsson, N. (2021). Recipe for educational success: a study of successful school performance of students from low social cultural background. *International Studies in Sociology of Education*. 30. S. 422–439. [in English]

12. Shalbayeva, D. Kh., Zhetpisbayeva, B. A., Akbayeva, G. N., & Assanova, D. N. (2021). Organizational and Pedagogical Conditions for the Educational Process Implementation within the Inclusive Education in the Republic of Kazakhstan. *European Journal of Contemporary Education*. 10. 3. S. 711–725. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КИРИЧЕНКО Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувачка лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України.

Наукові інтереси: організаційно-педагогічні умови формування життєвої успішності учнів старших класів.

ЄЖОВА Ольга Олександрівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України.

Наукові інтереси: організаційно-педагогічні умови формування життєвої успішності учнів старших класів.

НЕЧЕРДА Валерія Борисівна – кандидат педагогічних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України.

Наукові інтереси: організаційно-педагогічні умови формування життєвої успішності учнів старших класів.

ВОРОНІНА Галина Леонідівна – кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри виховання й розвитку особистості Харківської академії неперервної освіти.

Наукові інтереси: організаційно-педагогічні умови формування життєвої успішності учнів старших класів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KYRYCHENKO Valentyna Ivanivna – Ph.D. in Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Head of the Laboratory of Physical Development and Healthy Lifestyle, Institute of Problems on Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.

Scientific interests: organizational and pedagogical conditions of formation of life successfulness of pupils of senior classes.

YEZHOVA Olha Oleksandrivna – Doctor of Sciences in Education, Professor, Chief researcher of the Laboratory of Physical Development and Healthy Lifestyle, Institute of Problems on Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.

Scientific interests: organizational and pedagogical conditions of formation of life successfulness of pupils of senior classes.

NECHERDA Valeriia Borysivna – Ph.D. in Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher of the Laboratory of Physical Development and Healthy Lifestyle, Institute of Problems on Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.

Scientific interests: organizational and pedagogical conditions of formation of life successfulness of pupils of senior classes.

VORONINA Halyna Leonidivna – Ph.D. in Pedagogical Sciences, the assistant professor of the department education and personal development, Kharkov Academy of Postgraduate Education.

Scientific interests: organizational and pedagogical conditions of formation of life successfulness of pupils of senior classes.

Стаття надійшла до редакції 06.07.2023 р.

УДК 378.1

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-209-198-202

КОЗЛЕНКО Володимир Григорович –

кандидат юридичних наук, керуючий партнер

Мережі приватних шкіл «Креативна міжнародна дитяча школа»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0542-2064>

e-mail: volodymyrkozlenko@ukr.net

ВПЛИВ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглянуто можливості використання інтерактивних технологій навчання та їх вплив на формування проєктної культури майбутніх педагогів.

З'ясовано, що проєктна культура передбачає формування вчителя як творчої особистості, яка має постійну потребу в самоосвіті, побудові особистого плану неперервної освіти. Проєктна культура особистості – це сукупність якостей, що відображають знання та здібності їх творчого застосування в проєктній діяльності окремою людиною, рівень її системного і проєктного усвідомлення дійсності, володіння уміннями та навичками проєктної діяльності, освоєння системи морально-етичних і юридичних норм, цінностей, установок.

Процес формування проєктної культури має бути направлений на створення інноваційного середовища в закладі освіти, тобто, створення умов для постійного пошуку, оновлення засобів професійної діяльності. Динаміка цього процесу може бути забезпечена лише тоді, коли проєктна культура функціонуватиме в педагогічному досвіді вчителя систематично.

Серед інтерактивних методів, які доцільно використовувати під час підготовки майбутніх педагогів, що сприятимуть формуванню їхньої проєктної культури доцільно виокремити: групові дискусії, презентації, рольові, «ділові» ігри, кейс-метод (розбір конкретних виробничих ситуацій), моделювання виробничих ситуацій, метод проєктів, тренінгові технології тощо, що імітують професійні ситуації та сприяють виробленню позитивної мотивації на майбутню професійну діяльність, розширенню пізнавального інтересу до оволодіння обраною професією, підвищенню активності, усвідомленню своїх життєвих і професійних орієнтирів і реальних шляхів їх досягнення,